

До:
Политичка партија ЛЕВИЦА
ул. Мирослав Крлежа бр. 20/1-12
Скопје

Од:
Комисија за спречување и заштита од дискриминација
бул. Гоце Делчев бр. 18, 20ти кат, зграда на МТВ
Скопје

Врска:
Барањето за стручно мислење по предлогот за воведување на категоријата етничка припадност во личната карта бр. 03-49/1 од 05.04.2021 (ваш бр. ИП 65/21 од 08.03.2021)

СТРУЧНО МИСЛЕЊЕ

по предлогот за воведување на категоријата етничка припадност во личните карти
содржан во предлог законот за измени и дополнувања на
Законот за лични карти

Комисијата за спречување и заштита од дискриминација на 31.03.2021 прими Барање за стручно мислење по предлог законот за измени и дополнувања на Законот за лични карти, поднесено од пратениците на политичката партија Левица. Тргувајќи од законските надлежности пропишани во чл. 21 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација дава стручно мислење по предлогот за воведување на категоријата етничка припадност во личните карти содржан во предлог законот за измени и дополнувања на Законот за лични карти.

Комисијата за спречување и заштита од дискриминација внимателно ја следи дебата за Законот за личните карти и предлогот за воведување на категоријата етничка припадност во личната карта. Предлагачот аргументира дека поради усогласување на законот со Уставот на Република Северна Македонија, а пред се од причина што смета дека припадниците на етничките заедници имаат право да ја искажат својата етничка припадност, предлага членот 5 став 2 од законот, односно образецот на лична карта да се дополни и со податоци за „етничката припадност“.

Присуството на етничка, расна и религиозна категорија во личните карти е присутна во околу 20 држави во светот¹. Сите тие држави се карактеристични по тоа што постои тензија и насилство помеѓу различните културни групи. Од искуствата на овие држави, се покажа дека воведување на етничка идентификација во личните карти е контроверзна политика која може да предизвика длабоки и долготрајни социјални проблеми. Нивните искуства покажуваат дека преку наложување на ваква групна идентификација во личните документи граѓанинот станува повеќе подложен на профилирање и сегрегација, кое, во време на криза може да резултира со таргетирање, затварање, депортација па дури и смрт. Согледувајќи ги негативните ефекти од ваквите политики Европската унија и државите членки на Советот на Европа ја одбегнуваат оваа пракса. Односно, Европската унија оди и подалеку. Во државите членки на ЕУ податокот за

¹ Jim Fussell, Group Classification on National ID Cards as a Factor in genocide and Ethnic Cleansing, Seminar Series of the Yale University Genocide Studies Program, Prevent Genocide International

етничка потекло (анг. „ethnic origin“) е забранет според член 9 од 2016/679 Општата регулатива за заштита на податоците (анг. „General Data Protection Regulation“, ГДПР). Имено, според член 9(1) од оваа регулатива:

„1. Се забранува обработката на лични податоци кои откриваат расно или *етничко потекло*, политички ставови, верски или филозофски убедувања или членство во синдикални организации, и обработката на генетски податоци, биометриски податоци за целите на единствено идентификување на физичко лице, податоци за здравствената состојба или податоци за сексуалниот живот или сексуалната ориентација на физичкото лице.“²

Исклучоците во кои ова се дозволува поставуваат висок праг на заштита кој не може да го помине наведувањето на етничката припадност во личните карти. Дополнително, во рециталот 51, општата регулатива нагласува и дека:

„Личните податоци, кои по својата природа се особено чувствителни од гледна точка на основните права и слободи, заслужуваат посебна заштита, бидејќи контекстот на нивното обработување би можел да создаде значителни ризици за основните права и слободи. Овие лични податоци треба да вклучуваат лични податоци кои откриваат расно или *етничко потекло*...“³

Со ова, регулативата експлицитно укажува дека овие податоци може да создадат „значителни ризици за основните права и слободи“. Поради истото, експлицитното наведување на етничката припадност во личните карти може да се смета за акт со кој директно се овозможува средина со зголемен ризик за основните права и слободи, вклучително и правото на еднаквост и недискриминација и уживањето на основните права и слободи во согласност со принципите на еднаквост и недискриминација.

ГДПР е транспонирана во нашето домашно законодавство преку Законот за заштита на личните податоци (Службен весник, бр. 42/2020 од 16.02.2020 г.). Според точка 13 од член 4 од овој закон, етничкото потекло се смета за посебна категорија на личен податок. Според точка 2 од истиот член, „Обработка на личните податоци“ е секоја операција или збир на операции кои се извршуваат врз личните податоци, или група на лични податоци, автоматски или на друг начин, како што се: собирање, евидентирање, организирање, структурирање, чување, приспособување или промена, повлекување, консултирање, увид, употреба, откривање преку пренесување, објавување или на друг начин правење достапни, усогласување или комбинирање, ограничување, бришење или уништување.“ Според член 5 од овој закон, заштитата на личните податоци „се гарантира на секое физичко лице без дискриминација заснована врз неговата националност, раса, боја на кожата, верски уверувања, *етничка припадност*, пол, јазик, политички или други верувања, материјална положба, потекло по раѓање, образование, социјално потекло, државјанство, место или вид на престој или кои било други лични карактеристики.“⁴

Дата базата на нашата институција покажа дека од 2011 до 2019 година по основ етничка припадност се поднесени 127 претставки. Односно дискриминацијата по етничка основа е присутна во македонското општество а нашата проекција е дека со воведување на етничка припадност во личните карти ваквата дискриминација ќе биде во пораст. Воведувањето на

² Нагласокот е додаден.

³ Нагласокот е додаден.

⁴ Нагласокот е додаден.

„етничка припадност“, дури и ако не е задолжителен податок за личните карти, ќе влијае негативно непропорционално повеќе на лицата или групите кај кои етничката припадност е истовремено и неразделно поврзана со некоја друга дискриминаторска основа. Имено, начинот на кој дискриминаторските основи се истовремено и неразделно поврзани произлегува од општествената реалност на постоење на испреплетени односи на моќ. Оваа општествена реалност е и во основата на интерсекциската дискриминација која е експлицитно забранета со Законот за спречување и заштита од дискриминација (Службен весник на РСМ, бр. 258/2020 од 30.10.2020г.).

Токму затоа, нашето мислење е дека (1) меѓународната пракса покажува дека ваквите политики водат кон додатна изолација, сегрегација и дискриминација на најзагрозените групи. (2) Со воведување на етничката припадност во личните карти потенцијално може да зголеми дискриминацијата по основ на етничка припадност. (3) Дискриминацијата најмногу ќе се зголеми врз лицата или групите каде етничката припадност е истовремено и неразделно поврзана со некоја друга дискриминаторска основа, како и (4) потенцијално ќе се овозможи практиката на расно и етничко профилирање.

Скопје
14.04.2021

Комисија за спречување и заштита од
дискриминација

Претседателка
Весна Бендевска

